

Vilkkuva keltainen

**– rakentamassa alustatyön visiota
Suomeen vuodelle 2040**

Miten raporttia luetaan

Luvut 1–5.1 ovat kirjoittajan tulkinta siitä, mitä keskusteluissa sanottiin. Ne on kirjoitettu pöydän kuulemisen pohjalta, mutta niiden painotukset, rajaukset ja johtopäätökset ovat kirjoittajan vastuulla.

Luku 5.2 ja luku 6 ovat toisenlaisia. Ne eivät perustu kirjoittajan tulkintaan vaan osallistujien omiin vastauksiin ja sarjan päättäneeseen keskustelukierrokseen. Ne kuvaavat kirjoittajan käsitystä siitä, mitä pöytä yhdessä jättää eteenpäin: millaisena alustatyön tulevaisuus nähdään ja mitkä kysymykset kuuluvat demokraattiselle päätöksenteolle. Nämä luvut on käyty läpi osallistujien kanssa ennen julkaisua.

Raportti etenee neljässä vaiheessa. Ensin käsitellään ilmiötä ja sen määritelmää, sitten kootaan havainnot ja keskustelu. Luku 4 kokoaa sen, mistä pöytä oli yhtä mieltä, ja luku 5 erottelee keskustelussa nousseet mahdollisesti yhdessä linjattavat kysymykset niistä, jotka kuuluvat poliittiselle päätöksenteolle. Luku 6 esittää vision vuoteen 2040.

Teksti ei ole tieteellinen selvitys, vaan tiivis koonti siitä, mitä alustatyön tulevaisuutta pohtivan pöydän ympärillä sanottiin. Se on kirjoitettu käytettäväksi: osa kysymyksistä on sellaisia, joihin tarvitaan ratkaisu tulevassa hallitusohjelmassa, ja raportti pyrkii erottelemaan ne kysymyksistä, jotka ratkeavat muualla.

Sisältö

1. Mitä olemme tehneet?	4
2. Mistä puhutaan, kun puhutaan alustatyöstä	6
3. Havainnot ja keskustelu	8
4. Mistä keskusteluissa oltiin yhtä mieltä	21
5. Mistä on linjattava kohti visiota 2040.....	24
6. Visio 2040.....	30
7. Monta tienhaaraa onpi eessä.....	35
Lähteet	36

1. Mitä olemme tehneet?

Tilaat ruokaa puhelimella. Parinkymmenen minuutin kuluttua ovikello soi, ja oven takana seisoo ihminen, joka on tuonut tilauksesi perille. Reilu kymmenkunta vuotta sitten koko tapahtumaa ei ollut tai se oli saatavilla vain harvoista ravintoloista eikä juuri muista palveluista: ei sovellusta, ei tilausta, ei tällaista työtä.

Niin uusi on siis alustatalouden ilmiö. Säännöt, joiden mukaan ratkaistaan, onko henkilö työntekijä vai yrittäjä, mihin turvaan hän on oikeutettu ja kuka hänen työstään vastaa, on sen sijaan kirjoitettu maailmaan, jossa ovikelloa ei soitettu.

Valo ei näytä vihreää eikä punaista. Se vilkkuu keltaisena: liikenne kulkee, mutta kukaan ei ole aivan varma siitä, kenen on väistettävä. Järjestelmä, joka ratkaisee tuon ihmisen aseman, tuntee kaksi vaihtoehtoa: työntekijän ja yrittäjän, mutta yhä useampi on vähän molempia.

Syksyllä 2026 kokoontui Helsingissä ryhmä, jossa istuivat työmarkkinajärjestöjen, elinkeinoelämän, ministeriöiden ja virastojen edustajia sekä alustatyön tekijöiden ja

alustayrityksen edustajia. Johtuen osallistujista ja käytettävissä olevista materiaaleista moni keskustelun esimerkeistä keskittyi lähettityöhön. Tehtävä oli kuitenkin keskustella alustatyön nykytilan haasteista ja muodostaa alustatyön visio Suomelle vuoteen 2040.

Alustatyö on ilmiö, jonka kokoluokka tiedetään mutta jonka asema on epäselvä, ja epäselvyys koskee kaikkia osapuolia. Työntekijä ei tiedä tarkkaan, mihin hänellä on oikeus nyt, ja mihin hetken kuluttua. Alustayritys ei tiedä tarkkaan, mitkä sen juridiset velvollisuudet ovat, ja mitä siltä seuraavaksi vaaditaan. Ja lainsäätäjä ei tiedä, mihin ollaan matkalla, ja mitä sääntelymuutoksia seuraavaksi tulisi suunnitella.

Työ tehtiin mielenkiintoisena ajankohtana. Alustatyötä koskeva laki, jolla EU:n alustatyödirektiivi pannaan Suomessa täytäntöön, on ollut lausuntokierroksella kesällä 2026 ja tulee voimaan vuonna 2027. Keskustelusarja kävi siis rinnan sen kanssa, että luokittelukysymykseen ollaan säättämässä kansallista ratkaisua. Keskusteluissa ei pyritty ratkaisemaan sitä, mitä laki ratkaisee tai tulkitse-

maan sitä ennakkoon, vaan kysymään, mitä jää ratkaisematta ja miltä vuosi 2040 voisi näyttää.

Taustalla oli yksi kysymys. Alustatyötä on tehty Suomessa noin viisitoista vuotta. Mitä meidän pitäisi yhteiskuntana tehdä toisin, jotta seuraavat viisitoista vuotta olisivat parempia kuin ensimmäiset – niin työn tekijöille, sen tarjoajille, asiakkaille kuin suomalaiselle työelämälle?

Sarja koostui neljästä tapaamisesta. Jokaisella oli oma teemansa ja jokainen rakentui yhdestä tai kahdesta alustuksesta ja niitä seuranneesta keskustelusta. Keskusteluihin osallistuivat Akava, Elinkeinoelämän keskusliitto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Maahanmuuttovirasto, Palvelualojen ammattiliitto PAM ja PAM Couriers, Sitra, Suomen Yrittäjät, Terveystieteiden tutkimuskeskus, Työeläkevakuuttajat Tela, työ- ja elinkeinoministeriö, Uusi työ ry sekä alustayritys Wolt. Sarjan avasi ja sitä moderoi Kaius Niemi, raportin on koostanut Antton Rönholm ja kokonaisuuden järjestelyistä vastasi Miltton. Osallistujat olivat pääsään-

töisesti samat läpi sarjan, mikä mahdollisti keskustelun ja johtopäätösten kehittymisen tapaamisesta toiseen.

Osallistujille luvattiin sarjan alussa, ettei ketään siteerata suoraan ja tässä dokumentissa ei mainita osallistujia nimeltä. Näkemykset esitetään asemasta käsin vain, jos ne olivat alustuksissa ja siltä osin kuin ne olivat muualta tunnettuja. Julkaistut tutkimukset ja tilastot on erikseen merkitty lähteineen.

Tästä periaatteesta on yksi poikkeus. Sarjan päättäneellä kierroksella, jossa jokainen osallistuja kertoi lyhyesti näkemyksensä vuodesta 2040, kysyttiin erikseen lupa lainata vastauksia suoraan ja nimellä. Luku 6 perustuu näihin vastauksiin. Kaikki muu on nimetöntä.

2. Mistä puhutaan, kun puhutaan alustatyöstä

Liikennesäännöt ovat hyödyttömiä, ellei ole sovittu mitä ajoneuvoja ne koskevat. Siksi sarjan ensimmäinen tapaaminen käytettiin kokonaan määrittelyyn.

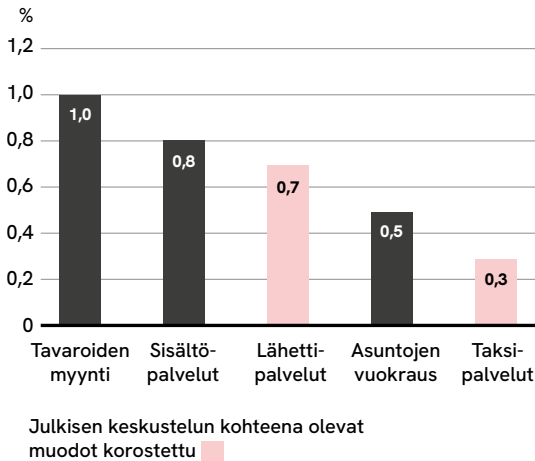
Alustatyöstä keskustellaan Suomessa niin, että osapuolet käyttävät samoja sanoja eri merkityksissä. Ruokalahetti, alustan kautta työtä myyvä kampaamoyrittäjä, asuntoaan vuokraava omistaja ja kansainvälisellä alustalla osaamistaan myyvä ohjelmistokehittäjä mahtuvat kaikki saman käsitteen alle, vaikka heidän neuvotteluasemansa ja sosiaaliturvansa ovat täysin erilaiset.

Tässä dokumentissa alustatyöllä tarkoitetaan alustatyödirektiivin ja tulevan kansallisen lain mukaista alustatyötä. Eli työtä, jonka organisoinnissa digitaalisen alustan algoritmit ovat olennainen ja välttämätön osa.

Rajaus jättää ulkopuolelle alustavälitteisen työn, jossa alusta toimii pelkkänä kohtaamispaikkana, sekä alustatalouden ilmiön kaikki ulottuvuudet. Rajaus on tehty siksi, että ilman sitä keskustelu hajoa liian laajaksi,

Kuvio 1. Alustatyön muodot, alustatyötä tehneiden osuus Suomen työikäisestä väestöstä 2022, %

Lähde: Tilastokeskus

ja siksi että se on sama rajaus, jolla lainsäädäntö tulee ilmiötä käsittelemään.

Rajauksen merkitys näkyy tilastossa. Kun alustatyötä mitataan laajasti, valtaosa siitä on jotain muuta kuin se, mistä julkisuudessa kiistellään.

Vuonna 2022 alustatyötä teki edeltäneiden 12 kuukauden aikana noin 130 000 ihmistä eli 3,9 prosenttia työikäisestä väestöstä. Edeltäneen kuukauden aikana alustatyötä oli tehnyt 1,2 prosenttia. Lähetti- ja taksipalvelut eli sellaiset työn muodot, joiden ympärillä julkinen keskustelu käydään, ovat yhteensä yksi prosentti työikäisistä.

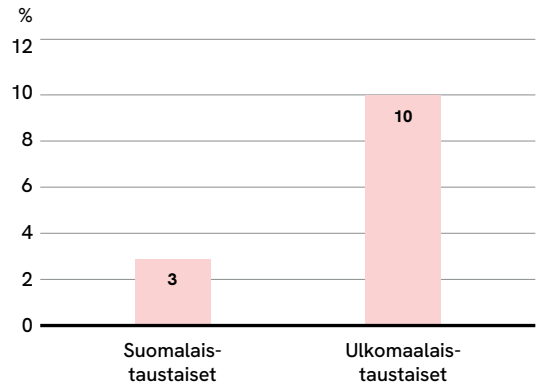
Kyse ei ole marginaalisesta ilmiöstä, mutta ei myöskään merkittävästä osasta työmarkkinaa. Ehkä juuri se kokoluokka, jossa yhteiskunta sääntelyineen ehtii paikalle aina jälkijunassa.

Toinen tilaston piirre selittää kenties suuren osan siitä, miksi keskustelu Suomessa on niin kärkevää.

Lähetti- ja taksipalveluissa työtä tekevät ovat tilaston mukaan pääosin ulkomaalais- taustaisia. Ilmiö ei siis jakaudu väestössä tasaisesti. Tästä syystä se kytkeytyy keskusteluun, joka ei alun perin koske alustatyötä lainkaan. Huomioitavaa on myös, että tilastot ovat jo useamman vuoden takaa, eikä uusia ole liiemmin tarjolla.

Kuvio 2. Suomessa alustatyötä tehneiden osuus taustan mukaan 2022, %

Lähde: Tilastokeskus

Kukaan ei tiedä, kuinka paljon Suomessa tehdään juuri sitä alustatyötä, jota direktiivi ja tuleva laki tarkoittavat. Käytettävissä olevat alustatalouden luvut sisältävät kaiken mahdollisen alustavälitteisen toiminnan, eikä niistä voi erottaa sitä osaa, jossa algoritminen johtaminen on olennainen osa työtä. Rajaus on siis selvä käsitteenä mutta mittaamatta, ja se on yksi syy siihen, miksi keskustelua käydään yksittäistapausten varassa.

3. Havainnot ja keskustelu

3.1 Väliaikaista kaikki on vaan?

Alustatyö toimii hyvin lisäansiona, mutta harvemmin pääasiallisena toimeentulona. Sarjan merkittävin yksittäinen havainto on se, että kolme hyvin eri lähtökohdista tulevaa osapuolta – tutkimus, työntekijäpuoli ja alustayritys itse – päätyivät samaan johtopäätökseen. Alustatyö toimii kohtuullisen hyvin silloin, kun se täydentää muuta toimeentuloa, ja usein huonosti silloin, kun se on ainoa tulonlähde.

Perustelut lähestyivät asiaa eri suunnista, mutta johtivat samaan lopputulokseen. Tutkimusnäkökulmasta malli täydentää hyvin olemassa olevaa tulopottia ja koetaan silloin myönteisenä. Mutta ainoana tulonlähteenä se ei usein ole kestävä vaihtoehto, koska alusta ei voi eikä pyri takaamaan jatkuvaa työvirtaa. Työn määrä vaihtelee asiakaskysynnän mukaan.

Alustayrityksen näkökulmasta riittävän tuntimäärän kerääminen pääasialliseksi tuloksi on vaikeaa, erityisesti jos työhön

halutaan yhdistää perhe ja jonkinlainen turvataso. Työntekijäpuolen aineisto kertoo saman asian kääntöpuolen: ne, jotka yrittävät elää vain alustatyöllä, tekevät monesti pitkiä viikkoja pienillä tuntiansioilla.

Tulojen näkökulmasta kuva on toinen. Viidennekselle kuukauden aikana alustatyötä tehneistä alustatyö oli tärkein tulonlähde. Noin 40 prosenttia sai alustatyöstä vähintään neljäsosan tuloistaan, mutta yli puolelle tulot jäivät alle neljäsosaan kuukauden työtuloista.

Suomalaistutkija Henri Kervolan väitöskirja vuodelta 2026 jäsentää saman havainnon kahdella akselilla. Ensimmäinen akseli on se, tehdäänkö työtä pää- vai sivutoimisesti. Toinen on se, painottaako tekijä itse turvaa vai vapautta. Nelikentän oikea ylälaita ja vasen alalaita ovat erityisen arvokkaita julkisen alustatyökeskustelun kannalta.

Sivutoimisen ja vapautta arvostavan tekijän kohdalla asetelma toimii: työ tuo lisätuloa, tyytyväisyys on korkea ja yrittäjäyys on aidosti valittu muoto. Päätoimisen ja turvaa arvostavan tekijän kohdalla perusasetelma ei

Kuvio 3. Alustatyön asema sitä tekevien toimeentulossa

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimuksen alustatyötä koskeva lisätutkimus 2022. Osuudet koskevat niitä, jotka olivat tehneet alustatyötä vähintään tunnin edeltäneen kuukauden aikana.

Kuvio 4. Kenelle alustatyö soveltuu

Lähde: Henri Kervola, Tampereen yliopisto. Alustus neljännessä keskustelussa 30.9.2026, perustuu toukokuussa 2026 julkaistuu väitöstudkimukseen.

toimi lainkaan. Juuri tähän ruutuun julkinen keskustelu keskittyy, vaikka se on joukosta pienin. Kaksi muuta ruutua ovat tilannesidonnaisia: ratkaisevaa on keikkojen määrä ja korvauksen taso. Jäsennyksen käyttöarvo on siinä, että se tekee näkyväksi, miksi yksi ratkaisu ei voi palvella koko joukkoa. Sama päätelmä toistuu luvussa 5.1.

Alustuksen kyselyaineisto tukee sitä, että vapautta arvostavien joukko on suuri: selvä enemmistö ilmoitti tekevänsä työtä omasta valinnastaan, ja kun vapaus ja turva asetettiin vastakkain, vapaus painottui. Vertailtavaa aineistoa on niin Suomessa kuin kansainvälisesti niukasti, ja ne ovat luonnollisesti useimmiten alustayritysten maksamia. Kiinnostavinta on se, mikä selittää kokemusta reiluuudesta: tyytyväisyys ei selity pelkällä korvaustasolla, vaan selittävistä tekijöistä useampi koskee kohtelua: toimiva sovellus, tuki ongelmatilanteissa ja riittävä viestintä. Algoritminen työnjohto toimii vain, jos sen rinnalla on ihmiseltä ihmiselle tapahtuvaa kanssakäymistä. Sama havainto palaa luvussa 5.1 läpinäkyvyysvaatimuksena.

Kun näin eri lähtökohdista päädytään samaan diagnoosiin, kyse ei ole sattumasta. Erimielisyys koskee sitä, mitä havainnosta seuraa.

Osa tekee alustatyötä myös päätoimisesti

Edellä kuvattu diagnoosi eli, että alustatyö toimii hyvin lisäansiona ja heikommin ainoana tulonlähteenä, pätee myös Suomeen, mutta Suomen tilanne poikkeaa muista Pohjois-

maista. Muissa Pohjoismaissa lähettien vuosittaiset työtunnit ovat vuoden 2022 jälkeen laskeneet, ja työstä on tullut yhä osa-aikaisempaa. Suomessa kehitys on kulkenut päinvastaiseen suuntaan.

Alustayrityksen omasta datasta, joka kattaa kaikki lähettikumppanit eikä perustu kyselytutkimuksen otokseen, näkyy että Suomessa lähetit tekivät vuonna 2025 keskimäärin noin 600 tuntia kuljetuksia, eli noin 11,5 tuntia viikossa koko vuoden keskiarvona, ja luku on kasvanut vuodesta 2022. Noin neljä viidestä lähetistä teki kuljetuksia keskimäärin alle 20 tuntia viikossa vuonna 2025. Suurin osa Suomen läheteistä tekee siis edelleen kuljetuksia osa-aikaisesti, mutta päätoimisten osuus on kasvanut viime vuosina.

Luvussa 3.2 kuvattu maahanmuuttaja-taustaisten työmarkkina-asema tarjoaa todennäköisen selityksen: osalle tekijöistä alustatyö on nopeimmin saavutettavissa oleva tulonlähde, ei valinnainen lisäansio.

3.2 Erityiset työmarkkinat, tavanomaiset alustat

Keskustelun toinen yhteisymmärrys koski sitä, miksi Suomi näyttää tässä asiassa erilaiselta kuin verrokkimaat. Suomessa alustatyötä tehdään pidempiä tuntimääriä ja pidempiä ajanjaksoja kuin useimmilla muilla markkinoilla. Alustayrityksen näkökulmasta esitettiin havainto, että sama alusta toimii kymmenissä maissa samalla

tavalla, joten selitys ei voi olla vain alustassa eikä tekijöissä yksilöinä vaan ympäröivässä yhteiskunnassa ja sen työmarkkinoissa.

Selitykseksi löytyi pöydässä johdonmukaisesti sama: suomalainen työmarkkina ei vedä ulkomaalaistaustaisia työnhakijoita samalla tavalla kuin monissa verrokkimaissa. Kielivaatimus, taloudellinen taantuma ja opiskeluperäisen maahanmuuton rakenteet tuottavat tilanteen, jossa alustatyö on monelle nopein, ja monesti ainoa väylä ansaita. Viranomaisnäkökulmasta katsottuna oleskelulupajärjestelmän kannustimet on rakennettu toisenlaista työtä varten, ja sivutoiminen yritystoiminta jää käytännössä seuraamatta.

Sama ero näkyy myös tekijöiden omissa vastauksissa. Alustayrityksen eurooppalaisessa vertailussa vapaus painottui turvan edelle kaikissa maissa, mutta Suomen sijoitus muuttui kahdessa vuodessa: vuonna 2021 Suomi oli eurooppalaista keskitasoa, vuonna 2023 vertailun loppupäässä. Jotain on siis muuttunut siinä, ketkä työtä Suomessa tekevät ja miksi. Havainto on alustayrityksen omasta aineistosta ja itsekriittinen, mikä tekee siitä tässä kohdassa erityisen käyttökelpoisen.

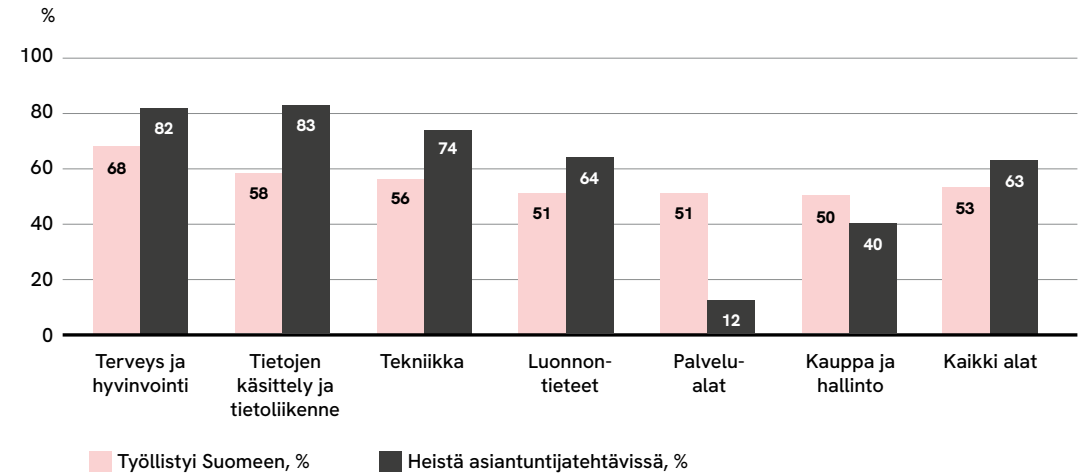
Vuonna 2024 tutkinto-opinnot aloitti noin 13 000 uutta ulkomaalaista opiskelijaa, ja opinnoista valmistui noin 6 500. Uusien opiskelijoiden määrä on viidessä vuodessa yli kaksinkertaistunut, ja kasvu on ollut suurinta ammattikorkeakouluissa ja EU- ja

ETA-alueen ulkopuolelta tulevista. Valtioneuvoston koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartassa 2035 on asetettu tavoitteeksi, että 75 % kandidaatti- tai maisteritutkinnon suorittaneista ulkomalaisista opiskelijoista työllistyisi Suomeen; vuonna 2020 tutkinnon suorittaneista 53 % oli työllistynyt vuoteen 2023 mennessä. Toteuma on siis tavoitteesta yli kaksikymmentä prosenttiyksikköä jäljessä.

Olennoisempaa on kuitenkin se, millaiseen työhön päädytään. Palvelualoilta valmistuneista ulkomalaisista opiskelijoista puolet työllistyi Suomeen. Luku on linjassa muiden aloilta valmistuneiden kanssa. Heistä lähes 90 % päätyi kuitenkin töihin, jotka eivät vastaa koulutusta. Tämä selittää osaltaan sitä tarjontaa, joka näkyy lähettitilien jonossa.

Kuvio 5. Ulkomaalaisten tutkinnon suorittaneiden työllistyminen Suomeen aloittain, vuonna 2020 valmistuneet

Lähde: Opetushallitus, mediatilaisuus 28.10.2025.

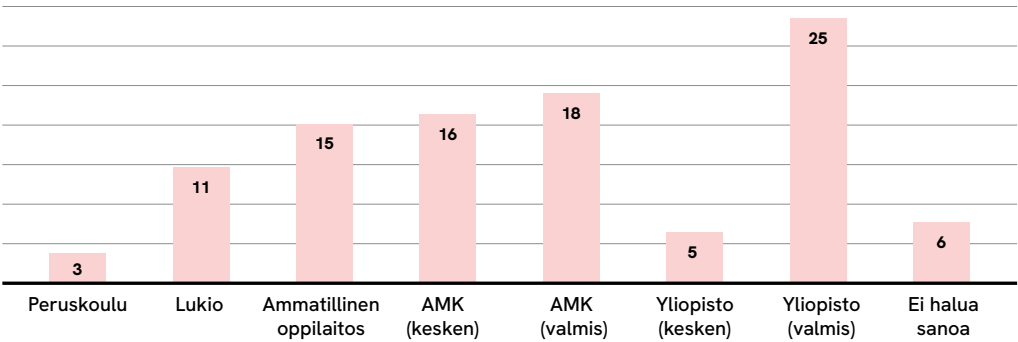
Woltin osalta lähettitilien jonossa on noin 27 000 ihmistä – luku korjattiin keskustelussa ylöspäin aiemmin julkisuudessa olleesta 20 000:sta. Se on itsessään työmarkkina-tilasto: kyse ei ole vain siitä, että alusta houkuttelee, vaan siitä ettei muutakaan väylää työmarkkinaan ole. Yhtiö ei rekrytoi ketään kolmansista maista, vaan toimii niissä olosuhteissa, jotka Suomessa vallitsevat. Viranomaisnäkökulmasta esitettiin, miksi joukko on erityisen haavoittuva: oleskeluluvan jatkamiseen vaadittavat tulorajat ovat nousseet, ja kun raja on lähellä, ihminen hyväksyy työtä kuin työtä saadakseen puuttuvan summan kokoon. Kyse ei ole vain palkkiotasosta vaan siitä, että asema työmarkkinalla on lähtökohtaisesti huono.

Ajoitus kertoo saman. Sekä hakemusten määrä että lähettien keskimääräiset työtunnit kääntyivät jyrkkään nousuun vuonna 2022, kun Suomen talous ja työllisyys heikkenivät. Alustatyön määrä seuraa myös yleistä työmarkkinoiden tilaa.

Alustayrityksen oma kuljettajakysely antaa tälle mittasuhteet. Neljänneksellä lähettikumppaneista on yliopistotutkinto ja lähes viidenneksellä ammattikorkeakoulututkinto. Kun mukaan lasketaan kesken olevat opinnot, kahdella kolmesta on korkeakoulututkinto tai se on tekeillä. Vertailun vuoksi: Tilastokeskuksen mukaan koko Suomen 15 vuotta täyttäneestä väestöstä korkea-asteen tutkinnon on suorittanut 34 prosenttia.

Kuvio 6. Lähettien korkein suoritettu koulutus, Suomi 2024

Lähde: Copenhagen Economics alustayritykselle, kyselytutkimus 2024. Suomen vastaajia 1 812. Samaa aineistoa esiteltiin neljännen keskustelun alustuksessa

Lähettikumppanien koulutusaste on siis selvästi korkeampi kuin kantasuomalaisten.

Suomalaisessa alustatyössä kyse ei siis ole kouluttamattomasta työvoimasta, joka ei pääse muualle, vaan korkeasti koulutusta joukosta, joka ei pääse koulutustaan vastaavaan työhön. Juuri se tekee ilmiöstä koulutus- ja maahanmuuttopoliittisen kysymyksen eikä alustatyökysymyksen, ja juuri se on luvun 4 viidennen havainnon sisältö.

Tähän liittyi keskustelussa esiin tuotu suora varoitus. Jos Suomeen tulee vuosittain kymmeniä tuhansia ihmisiä matalapalkkaisiin suoritaviin töihin ilman, että työmarkkinoi-

den rakenteet kestävät sitä, ilmiö juurtuu niin syväälle, että sen purkaminen käy myöhemmin lähes mahdottomaksi. Vertailukohdaksi tarjottiin eteläeurooppalaista maataloutta. Varoitus koski nimenomaan sitä, että muutos tapahtuu hitaasti ja huomaamatta.

Alustataloudessa tai sen ulkopuolella rehelliset yritykset eivät pysty kilpailemaan niiden kanssa, jotka polkevat työn hintaa. Tämä ei ole alustatalouden erityispiirre vaan koskee koko harmaan talouden rajapintaa, ja se tekee kysymyksestä myös elinkeinopoliittisen.

Alustatalous ei ole syy eikä ratkaisu

Havainto siirtää osan ongelmasta pois alustatyön sääntelystä: vaikka alustatyön ehdot saataisiin kuntoon, kysymys siitä, miksi merkittävä osa maahan tulleista ei löydä muuta väylää työllistyä, jää ratkaisematta.

Alustatyö ei tuota tätä ongelmaa, vaan tekee sen näkyväksi. Työperäinen hyväksikäyttö, syrjintä rekrytoinnissa ja heikossa asemassa olevien työehdot ovat ilmiöitä, jotka ovat valitettavasti olemassa myös ilman alustoja. Alustatalouden erityispiirre kuitenkin on, että se jättää jäljen: maksut kulkevat järjestelmän läpi, data on olemassa ja verottaja tai muu viranomais näkee liikenteen. Vaihtoehto olisi usein sama toiminta pimeänä.

Käytännössä työtä ei ole tarjolla, ja monessa tapauksessa työmarkkinalla on rakenteellista rasismia. Työtä ei saa Rajiv, mutta saisi Rajinen. Työ- ja elinkeinoministeriön tammikuussa 2025 julkaiseman tutkimuksen mukaan somalialais- ja irakilaisestaustaisen hakijan on yhä lähetettävä yli kaksi kertaa niin monta työhakemusta kuin suomalaisestaustaisen yhtä pätevän hakijan saadakseen saman määrän haastattelukutsuja, vaikka ero on kaventunut vuodesta 2016. Tämä ei sikäli ole poikkeuksellista millään työmarkkinalla, mutta ongelma on kärjistynyt Suomessa ja avaimet sen ratkaisuun ovat suomalaisten päätettävissä. Ne eivät kuitenkaan ole vain alustojen ja niille työtä tekevien käsissä.

3.3 Työehdot ja palkkiot – työn tuottavuus ja tarjonta

Sääntelyn ja juridiikan lisäksi, tai sijaan, kysymys on loppujen lopuksi toimeentulosta. Alustalla työtään tarjoava lääkäri on pää- tai sivutoiminen yrittäjä, eikä hän korvaustasonsa vuoksi juuri esiinny esimerkkinä alustataloutta koskevassa keskustelussa. Työn ehdoista ja palkkioista pöytä oli aidosti eri mieltä, ja erimielisyys on tässä kirjattu sellaisena kuin se on.

Työntekijäpuolen näkemys on, että kyseessä on liiketoimintamalli, jossa työnantajan riskit on siirretty työtä tekevän kannettavaksi määrittelemällä hänet yrittäjäksi. Tämä ratkaisu ei kannattaisi, jos työstä maksettaisiin tavanomainen hinta. Näkemystä tuettiin kolmen lähetin työaikaa ja ansioita koskevalla seurannalla tammikuulta 2026: tuntiansiot vaihtelivat 3,93 eurosta 6,65 euroon, ja viikkotyöajat olivat 45–66 tuntia, kun myös sidonnaisuusaika laskettiin mukaan. Vapaus valita ei tästä näkökulmasta ole aitoa vapautta, jos vaihtoehtoja ei ole.

Alustayrityksen oma seuranta antaa toisen luvun, ja ero selittyy mittaustavalla. Yrityksen mukaan palkkiotasoa aktiiviselta kuljetustunnilta on pysynyt Suomessa noin 20–21 eurossa koko 2020-luvun. Samaan aikaan kuljetusten välinen odotusaika on kasvanut, alle kymmenestä minuutista vuonna 2022 yli 15:een vuonna 2025, koska lähettien yhteenlaskettu sovellukseen

kirjautunut aika on kasvanut nopeammin kuin tilausten määrä.

Tämä selittää pöydän jyrkimmän erimielisyyden. Kun ansainta lasketaan koko kirjautumisajalta, se näyttää laskevan; kun se lasketaan aktiiviselta kuljetusajalta, se pysyy samana. Luvut eivät siis välttämättä ole ristiriidassa, vaan ne mittaavat eri asiaa. Erimielisyys koskee sitä, kumpi aika on se, jolta työstä kuuluu maksaa. Se on sekä juridinen kiista, josta osapuolilla on todennäköisesti erilainen näkemys, että arvokysymys.

Elinkeinoelämän ja yrittäjäjärjestöjen näkökulmasta sama ilmiö selittyy toisin. Työllistämisen riski ja kustannus on Suomessa noussut niin korkeaksi, että kokonaisilla toimialoilla on siirrytty malleihin, joissa työtä tehdään yrittäjänä eikä työsuhteessa. Alustatyö on tästä näkökulmasta oire eikä syy, ja ratkaisu on työllistämisen kannattavuudessa eikä sen rajoittamisessa.

Alustayrityksen näkökulmasta ansiotaso riippuu olennaisesti siitä, milloin ja missä työtä tehdään. Ja työn joustavuus on tekijöille itselleen keskeinen arvo. Malli perustuu siihen, että tekijä voi kirjautua alustalle milloin ja missä tahansa, ja kirjaututtuaan valita vapaasti, mitkä tehtävät ottaa vastaan. Tästä seuraa, että tarjolla olevien keikkojen määrä, ja siten ansaintamahdollisuus, ei riipu vain kysynnästä vaan myös siitä, kuinka moni muu on samaan aikaan päättänyt kirjautua alustalle. Pöydässä tuli kuitenkin esiin myös se, että

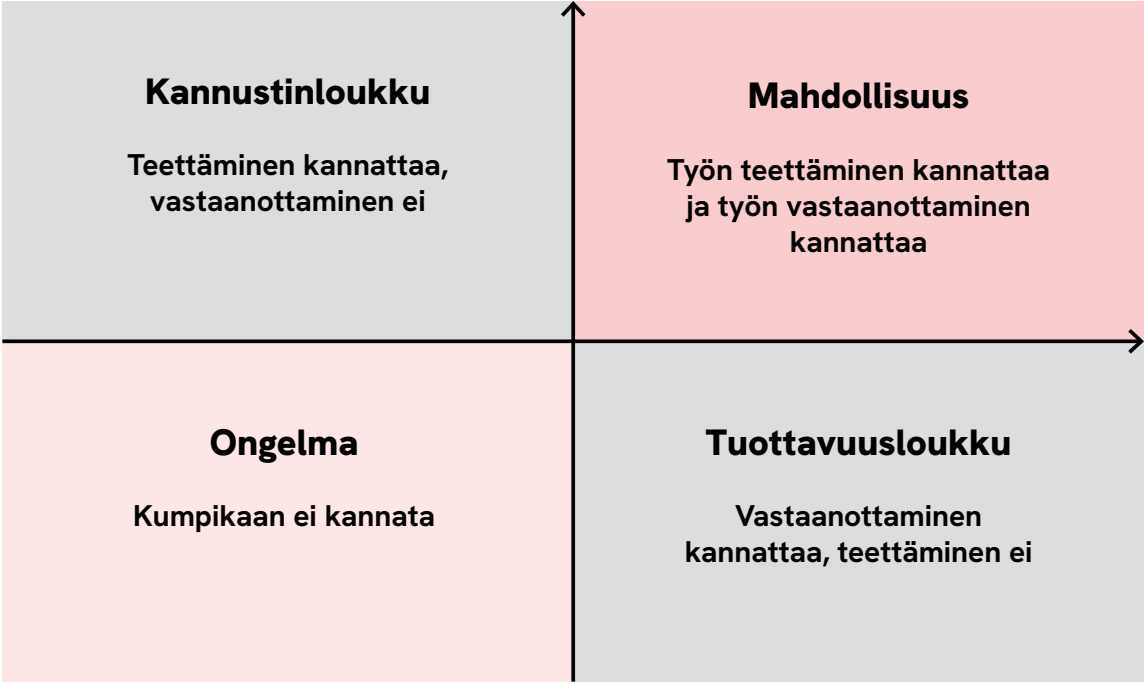
tekijöiden määrän kasvaessa suhteessa kysyntään ansaintamahdollisuudet heikkenevät. Kysynnän ja tarjonnan laki, jota kukaan ei kiistänyt. Yhteistä näissä tulkinnoissa on enemmän kuin päältä näyttää: kaikki pitävät nykytilaa kestäättömänä. Erimielisyys koskee syytä ja siten tarvittavaa korjausliikettä.

Työpaikkojen määrä ei ole vakio tai muuttumaton pooli, jossa kilpaillaan ihmisten kesken. Määrä riippuu kahdesta asiasta. Ensinnäkin siitä, kannattaako työtä teettää. Tässä kyse on siis työn tuottavuudesta eli siitä, paljonko työllä saadaan arvonlisää aikaan suhteessa sen kustannukseen. Toiseksi siitä, kannattaako työtä ottaa vastaan, eli mitä työstä jää käteen suhteessa vaihtoehtoon, ja siten sosiaaliturvan rakenteeseen.

Nämä kaksi ehtoa muodostavat akselit. Työllistyminen tapahtuu vain, jos molemmat ehdot täyttyvät: kumpikaan ehto ei yksin riitä, eikä toisen parantaminen korvaa toista. Kun molemmat kannattavat, ollaan mahdollisuuden kentässä. Työ syntyy ilman että kumpaakaan osapuolta tarvitsee taivutella tai tilanne on kestäättömän kenellekään. Kun kumpikaan ei kannata, käsillä on ongelma, kun työtä ei synny. Työtä ei teetetä eikä oteta vastaan, eikä ilmiö korjaannu itsestään kummastakaan suunnasta.

Kuvio 7. Työllistämisen ja työllistymisen kannattavuus

Lähde: Kirjoittajan jäsenyys keskustelujen pohjalta

Kaksi kenttää jää "väliin". Ja ne ovat kiinnostavia, koska niissä toinen ehto täyttyy, mutta toinen ei.

Kun teettäminen kannattaa mutta vastaanottaminen ei, työ on olemassa mutta tekijää ei löydy sillä hinnalla, jolla työtä ollaan valmiita teettämään. Tätä kutsutaan kannustinloukuksi. Sanalla on helposti vahva lataus,

mutta tässä tarkoitus on vain esittää asia neutraalisti niin, että yksinkertaisesti työn vastaanottaminen ei kannata, oli syy mikä tahansa. Kun vastaanottaminen kannattaa mutta teettäminen ei, tilanne on päinvastainen: tekijöitä olisi, mutta työn tuottavuus ei riitä kattamaan sen kustannusta, joten työtä ei synny. Tästä käytetään usein nimeä tuottavuusloukku.

Entä sitten alustatyö?

Elinkeinoelämän ja yrittäjäjärjestöjen tulkinnassa ongelma on pystyakselilla. Työllistämisen riski ja kustannus ovat nousseet niin korkeiksi, että kokonaiset työn muodot ovat siirtyneet pois työsuhteesta. Alustatyö on oire siitä, että teettäminen ei enää kannata työsuhteisena. Korjausliike on työllistämisen kustannusten alentaminen. Työntekijäpuolen tulkinnassa ongelma on vaak akselilla. Työtä tehdään, mutta korvaus ei riitä elämiseen, ja vapaus valita ei ole aitoa vapautta, jos vaihtoehtoja ei ole. Korjausliike on työn ehtojen ja korvauksen nostaminen.

Molemmat kuvaavat samaa ilmiötä. Ne vain ovat eri kentissä, ja siksi niiden korjausliikkeet osoittavat vastakkaisiin suuntiin. Jäsennyksen käyttökelpoisuus on siinä, että se tekee näkyväksi yhden asian, joka on muuten helppo ohittaa. Toisen akselin parantaminen toisen kustannuksella siirtää ilmiön kentästä toiseen. Jos työllistämisen kannattavuutta parannetaan alentamalla sitä, mitä työstä jää tekijälle, kentällä siirrytään kannustinloukkuun. Jos työn ehtoja parannetaan ottamatta kantaa tuottavuuteen, siirrytään tuottavuusloukuun. Tästä pöydässä esitettiin esimerkki, kun keskusteltiin siitä, mitä eläkemaksujen ulottaminen alustatyöhön tekisi työn hinnalle YEL-rajan alapuolella tehtävässä työssä.

3.4 Oikeus(epä)varmuus

Korkein hallinto-oikeus katsoi ratkaisussaan KHO 2025:41, että sen käsiteltävänä olleessa tapauksessa lähetit olivat työsuhteessa, kun otettiin huomioon olosuhteet kokonaisuutena ja alustan mahdollisuus seurata ja ohjata suoritusta. Verohallinto totesi toukokuussa 2026, että ratkaisu muuttaa ruokalahettien palkkioiden verokohtelua ja työnantaja velvoitteita. Nämä ovat tämän raportin kirjoitushetken selkeimmät oikeudelliset kannanotot.

Ratkaisu on siis annettu hallintolainkäytön puolella, ja päätöksen mukaan työaikalaki ei tullut tapauksessa sovellettavaksi, kuten kaikki työsuhteinen työ ei muutenkaan mene työaikalain soveltamisalaan. KHO:n päätöksessä tehtiin tulkinta siitä, että tapauksessa kyse oli työsuhteesta, mutta se ei luonnollisesti ole tyhjentävä kannanotto aihepiiriin. Korkeimmalta oikeudelta ei ole vastaavaa ratkaisua. Keskustelussa esitettiin useammalta suunnalta sama arvio: rajanvetoa työsuhteen ja yrittäjyyden välillä ei pitäisi ratkaista hallintotuomioistuinten ja vakuutus oikeuden kautta, vaan yleisissä tuomioistuimissa, joilla on työoikeudellinen toimivalta.

Kun valo ei näytä vihreää eikä punaista, se vilkkuu keltaisena. Liikenteessä se tarkoittaa, etteivät valot ole toiminnassa ja väistämisyjärjestys ratkaistaan yleisten sääntöjen mukaan. Se kuvaa alustatyön oikeustilaa tarkemmin kuin sääntöjen puute: säännöt ovat olemassa, mutta ne on kirjoitettu toisenlaista risteystä varten. Siksi jokainen tulija neuvottelee väistämisyjärjestyksen erikseen – ja siksi se kestää niin kauan.

Hidas tulkinta on yhtäläinen ongelma. Keskustelussa nousi toistuvasti esiin myös, ettei ongelma ole välttämättä ensisijaisesti se, mitä laki sanoo tai ei, vaan se, kuinka kauan sen selvittäminen kestää. Työntekijäpuolen kokemus on, että luokittelua koskevat oikeusprosessit ovat kestäneet kohtuuttoman kauan. Esimerkkinä mainittiin, että yksittäinen juttu makasi oikeusasteissa neljä vuotta. Ja että hallinto-oikeuden ratkaisuakaan ei aina ole pantu toimeen.

Sama ongelma on tunnistettu myös elinkeinoelämän puolelta, joskin toisin painotuksin. Kesäkuussa 2025 julkaistussa analyysissä esitettiin työsuhdelauslautakunnan perustamista antamaan ennakkoratkaisuja siitä, milloin alustatyössä muodostuu työsuhte, tavoitteena oikeusvarmuus sekä työn suorittajille että alustayrityksille. Samassa analyysissä esitettiin myös työsuhteoletamaa, jossa todistustaakka kääntyisi alustayritykselle.

3.5. Vuokratili, laiha tili

Eräs paljon siteerattu epäkohta on lähettitilien vuokraaminen eteenpäin. Ilmiössä tilin haltija antaa tunnuksensa toisen käyttöön ja perii siitä osuuden, joka alustuksessa esitettyjen esimerkkien mukaan on ollut jopa 40 % palkkiosta. Työn tosiasiallinen tekijä jää tällöin kaikkien järjestelmien ulkopuolelle: hän ei ole tilastoissa, hänellä ei ole vakuutusta eikä hän voi käyttää mitään oikeuksiaan, koska hän ei virallisesti tee työtä. Ilmiö on tunnistettu sekä poliisin että verohallinnon suunnalta, ja se koskee kaikkia alustoja, ei yhtä.

Alustayrityksen mukaan sijaisten käyttö on kielletty elokuun 2026 alusta, ja sitä pyritään teknisin keinoin estämään. Tuleva alustatyölaki sisältää velvollisuuden selvittää työn viimesijainen suorittaja ja torjua kohtuuttomia sopimusehtoja alihankintaketjussa. Nämä säännökset eivät tule suoraan direktiivistä vaan ovat kansallinen lisä. Samalla tunnistettiin, että kiellon valvonta on vaikeaa ja että kielletty toiminta siirtyy helposti kokonaan näkymättömiin.

Keskustelussa kiinnostava havainto koski vinoja kannustimia epäkohtiin puuttumisessa. Alustayritysten on ollut perusteltua pelätä, että jos ne puuttuvat työn tekemisen ehtoihin – valvovat sijaisten käyttöä, asettavat vaatimuksia palkkiolle tai ohjaavat

toimintaa – tämä luetaan oikeusprosessissa todisteeksi siitä, että kyse on työsuhteesta. Puuttumisesta seuraa siis riski, ja puuttumattomuudesta epäkohtia.

Jännite ei ole sattumaa, vaan juontuu EU-tuomioistuimen linjauksesta. Unionin tuomioistuin katsoi asiassa C-692/19 (B v. Yodel Delivery Network Ltd), ettei lähetti, joka sai itse valita sijaisen ja jonka toimeksi-antaja saattoi evätä sijaisen vain objektiivisin pätevyysperustein, ollut työaikadirektiivin tarkoittama työntekijä – juuri koska toimeksiantajan valvonta rajoittui näin kapeaksi. Ratkaisu oli muodoltaan suppea määräys eikä täysi tuomio, ja se koski tätä rajattua kysymystä, mutta siitä on tullut ohjenuoralle, miten alustayritykset ovat muotoilleet sopimusehtojaan: sijaisen käyttö sallitaan, ja oikeus puuttua siihen rajataan tarkoituksella pätevyystarkistukseen.

Tästä seuraa juuri kuvattu kehä. Kun sijaisuuden väärinkäyttöä halutaan estää tiukemmalla valvonnalla, luovutaan samalla täsmälleen siitä oikeudellisesta perustasta, jolle alustatyön tekijöiden itsenäinen asema on rakennettu. Kehä selittää rakenteellisesti sen, mikä muuten näyttää haluttomuudelta, ja se on myös kohta, jossa oikeusvarmuuden puute maksaa eniten: niin kauan kuin luokittelukysymys on auki, kenelläkään ei ole kannustinta korjata tilannetta. Tämä on vahvin yksittäinen perustelu luvussa 5.1 esitetylle matalan kynnyksen menettelylle.

3.6 Suunta selkeä, vauhti rajallinen

Työmarkkina ei ole laajassa mittakaavassa pirstoutunut. Keskustelussa muistutettiin myös siitä, ettei suomalainen työmarkkina ole muuttunut niin nopeasti kuin julkinen keskustelu antaa ymmärtää. Epätyypillisistä työsuhteista on puhuttu vuosikymmeniä, mutta jatkuva kokoaikatyö on edelleen selvästi yleisin työn muoto.

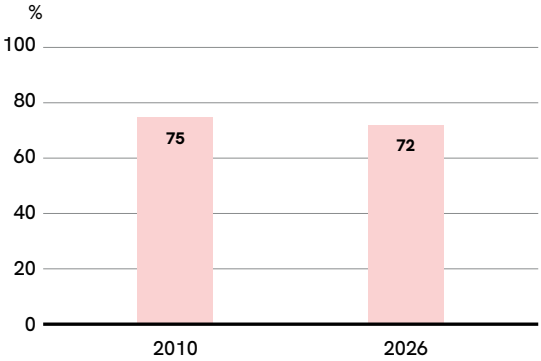
Muutos on kuudessatoista vuodessa kolme prosenttiyksikköä. Samaan aikaan yksinyrittäjien määrä on kasvanut ja työnantajayrityksien vähentynyt. Kehitys on todellinen mutta hidas. Kokoluokat ja muutosten nopeus on tärkeää pitää mielessä, kun hahmotellaan vuotta 2040.

Keskustelussa esitettiin myös tästä poikkeava näkymä. Jos sosiaaliturvaa rajataan maahan muuttaneilta, syntyy joukko, joka on vuosia ilman turvaa ja siten valmis hyväksymään ehtoja, joita muut eivät hyväksy. Oletus siitä, että ihmiset poistuvat maasta, jos toimeentuloa ei löydy, ei keskustelussa esitetyn arvion mukaan pidä paikkaansa. Sen sijaan he jäävät, mutta heikompaan asemaan.

Tätä ilmiötä, eli ryhmää, joka ei sosiaaliturvallisuuden rajaamisen vuoksi voi kieltäytyä tarjolla olevasta työstä tai neuvotella sen ehdoista samalla tavalla kuin muut, ei näy missään sopimusmuotoa mittaavassa tilastossa: tilasto rekisteröi vain sopimuksen muodon, ei sitä, onko tekijällä tosiasiallisesti mahdollisuus valita, millaista työtä tekee. Keskustelussa pidettiin silti todennäköisenä, että juuri tämä, ei mikään raportissa käsitelty sääntelymuutos, muuttaisi eniten sitä, keitä alustatyön tekijät tulevaisuudessa ovat.

Kuvio 8. Jatkuvaa kokoaikatyötä tekevien osuus palkansaaajista, %

Lähde: Tilastokeskus

4. Mistä keskusteluissa oltiin yhtä mieltä

Sarjan tärkein yhteinen havainto ei koske mitään yksittäistä kysymystä vaan sitä, mitä kukaan ei kyseenalaistanut. Neljässä keskustelussa ei kertaakaan esitetty, että alustatyö olisi ilmiö, joka pakottaisi luopumaan siitä tavasta, jolla Suomessa työn ehdoista sovitaan. Erimielisyys koski sitä, mitä mallin sisällä tehdään, ei sitä, pätevätkö mallin pelisäännöt. Usko pohjoismaiseen malliin on vahva, ja se tuntuu kantavan myös tulevaisuuteen.

Sama asetelma näkyy siinäkin, mistä erimielisyys syntyi. Osa katsoi, että alustatyön on sopeuduttava malliin, koska kasvavaa arvonluonnin sektoria ei voi jättää työelämän pelisääntöjen ulkopuolelle. Toisaalta esitettiin, että kysymys on asetettava päinvastoin: ei niin, mahtuuko alustatyö malliin, vaan niin, miten alustayritysten toimintatapojen on muututtava, jotta ne voivat toimia Pohjoismaissa. Ero ei ole sanallinen. Se koskee sitä, kumpi osapuoli sopeutuu, ja mikä on se tulevaisuuden pohjoismainen malli Suomessa, jossa toimitaan. Sama erimielisyys sopeutumisesta tulee esille luvussa 5.2.

4.1. Muut yhteiset havainnot

Seuraavista ilmiöistä ja ongelmista syntyi kirjoittajan tulkinnan mukaan keskusteluissa yhteinen näkemys.

Ensimmäinen havainto. Kukaan ei ole esittänyt, että alustatyö poistettaisiin tai siitä olisi päästävä. Erimielisyys koskee ehtoja. Pöydässä ei myöskään esitetty yksiselitteistä vaatimusta siitä, että alustatyön tulisi aina olla joko työsuhteista tai yrittäjämutoista, pikemminkin katsottiin, että alasta ja olosuhteista riippuen voi molempia esiintyä. Tämä on askel pidemmälle kuin monissa verrokkimaissa käytävässä keskustelussa.

Toinen. Ensimmäisessä keskustelussa tutkimus, työntekijäpuoli ja alustayritys päätyivät samaan johtopäätökseen: alustatyö toimii hyvin lisäansiona ja heikommin pääasiallisena toimeentulona. Kun näin eri lähtökohdista tullaan samaan diagnoosiin, sen voi nähdä perustana jatkoa silmällä pitäen.

Kolmas. Järjestelmämme osaa kysyä ihmiseltä karrikoidusti sanottuna lähinnä yhden kysymyksen: oletko työntekijä vai yrittäjä, ja sitten rakentaa koko turvan sen vastauksen varaan. Kasvava joukko vastaa vähän molempia, ja se vaihtelee kuukausittain. Rajanveto yrittäjyyden ja työntekijyyden välillä täytyy olla kuitenkin teknologianeutraali, joten asiaa ei voi käsitellä spesifinä alustataloudelle.

Neljäs. Alustatyönkin tulee perustua ja kytkeytyä muuhun kollektiiviseen vakuumusjärjestelmään ja toimia samoilla reunaehdoilla kuin muun työn ja yrittäjyyden. Eli niin, että vastuista huolehditaan ja kilpailu on reilua työn ja yrittäjyyden eri muotojen välillä eikä esimerkiksi eläkevastuita jätetä huolehtimatta tai siirretä muiden maksettavaksi.

Viides, ja liittyy toiseen. Koulutusjärjestelmä on pettänyt siihen uskoneet, erityisesti ulkomaiset opiskelijat. Osittain myös työmarkkinat pettävät korkeakoulutetuja: osaaminen jää käyttämättä, työ vastaa koulutusta huonosti, ja matalampi tuottavuus on koko järjestelmän tappio.

Kuudes. On kestävätilan tilanne, että oikeusjärjestelmä ei kykene käsittelemään juttuja säällisessä ajassa ja asianmukaisissa instansseissa. Ja jos vielä toimeenpano laahaa, ollaan oikeusvaltion ytimessä. Tai

sen puutteellisessa kyvyssä tuottaa oikeusvarmuutta kaikille osapuolille.

Seitsemäs. Alustatalous mallina ei itsessään synnytä työperäistä hyväksikäyttöä, vaan toimintamalleilla voidaan joko edistää tai torjua väärinkäytöksiä. Parhaimmillaan alustatyö voi tuoda hyväksikäyttöä esille siinä missä sama toiminta ilman alustaa tapahtuisi ilman jälkeä. Tästä seuraa, että sääntelyn kiristämisen rajana voi olla myös piste, jossa toiminta siirtyy kokonaan näkymättömiin.

Lopuksi yhteinen havainto lienee myös, että vastuu ei jakaudu mitenkään yksiselitteisen siististi. Alusta voi tehdä paljon, mutta ei kaikkea. Lainsäätäjä voi tehdä paljon, mutta usein liian myöhään. Työmarkkinajärjestöt voivat sopia, mutta vain sopimusvallansa olevista asioista ja sellaisista, joista pääsevät sopimukseen. Yksikään ei riitä yksin. Kaikki kolme yhdessä riittäisivät.

4.2. Sopimisen edellytykset

Pohjoismainen malli ei ole sääntökokoelma vaan menettely, ja menettely edellyttää osapuolia, jotka tunnistavat toisensa ja joilla on valtuudet sopia. Kun päätöskeskustelussa kysyttiin, kuka alustatyön pelisäännöistä sopii, näkemykset olivat periaatteessa yhdensuuntaisia, mutta varauksellisia.

Periaatteessa: työmarkkinaosapuolet, lainsäädännön tuella. Kolmikantaa pidettiin hyvänä pohjana, ja useammalta suunnalta todettiin, että myös itsenäisten ammatinharjoittajien kollektiivinen sopiminen on mahdollista, vaikka kollektiivisopimiseen liittyy myös oikeudellisesti ratkaisemattomia kysymyksiä. Lainsäädännön tehtäväksi nähtiin riittävän joustava kehikko, joka kuitenkin suojaa työn suorittajaa – oli hän yrittäjä tai palkansaaja. Samalla muistutettiin, että yrittäjätyössä sopimisen rooli on toinen ja kollektiiviselle sopimiselle ei ole samoja puitteita.

Käytännössä esiin nousi kaksi estettä. Ensimmäinen on edustavuus. Alustatyössä asia ei ole helposti järjestettävissä, koska yhteistä työpaikkaa ei ole, ja ilman aitoa ja kattavaa edustusta sopimiseen ei ole toista osapuolta. Huomionarvoista on, että sama havainto esitettiin myös toisesta suunnasta: myös alustayritysten olisi järjestäydyttävä, jotta ehdoista voitaisiin sopia kilpailuneutraalisti. Kummallakaan puolella sopimisen rakenne ei siis ole valmis.

Toinen este on asetelma itse. Keskustelussa todettiin suoraan, että sopimiselta puuttuu tällä hetkellä riittävä luottamus. Tämä on arvio, jota ei voi korjata lainsäädännöllä. Se korjaantuu vain siten, että osapuolet toimivat toistensa kanssa riittävän kauan ja riittävän ennakoitavasti.

Tästä seuraa yksi käytännön johtopäätös, joka ei vaadi kenenkään kannan muuttamista. Sopimisen edellytysten rakentaminen – edustavuus kummallakin puolella – on työ, joka on tehtävä riippumatta siitä, miten luokittelukysymys ratkeaa, ja asia, jota viranomainen tai lainsäätäjä ei voi tehdä osapuolten puolesta.

Pohjoismainen malli on menetelmä ja tapa ottaa uusi ilmiö sisään keskusteluun sen sijaan, että se jätettäisiin huomiotta takkuuntumaan Gordionin solmuksi tai odottamaan ulkopuolista interventiota. Jokaisella alalla ja jokaisessa kysymyksessä voidaan palata keskusteluun, jos halua on. Luvun 6 lopussa esitetty kirjallinen aineisto kertoo, ettei tämä ole kirjoittajan toive vaan osallistujien jaettu lähtöoletus.

5. Mistä on linjattava kohti visiota 2040

5.1 Kysymykset, joihin pyöreä pöytä voisi ottaa kannan

Kysymykset, joihin keskusteluissa ei syntynyt yhteistä näkemystä, jakautuvat kahteen. Osa on sellaisia, joihin tämän kaltainen keskustelutarja voisi ottaa kannan. Mutta osa kuuluu poliittiselle päätöksenteolle, eikä niitä siten pitäisi missään olosuhteissa esittää asiantuntijakonsensusena.

Osa valoista voidaan kytkeä päälle tässä pöydässä. Osa kytketään eduskunnassa. Yksikään kysymyksistä ei ratkea sillä, että alustatyölaki tulee voimaan. Laki asettaa luokittelulle kansallisen lähtökohdan, mutta jättää auki sen, miten turva järjestetään, kuinka nopeasti epäselvyys selviää ja kuka ehdoista sopii. Nämä jäävät työstettäväksi myös lain voimaantulon jälkeen.

Seuraavat viisi kysymystä ovat sellaisia, joissa keskustelujen perusteella on olemassa aineksia yhteiseen kantaan. Yhteistä niille on, ettei mikään niistä edellytä

keneltäkään luopumista omasta näkemyksestään siinä kysymyksessä, joka pöytää eniten jakaa eli siinä, tulisiko alustatyö lähtökohtaisesti nähdä työsuhteisena.

Nämä ovat kirjoittajan ehdotuksia siitä, mistä yhteinen kanta olisi rakennettavissa – eivät kannanottoja, joihin osallistujat olisivat sitoutuneet.

Matalan kynnyksen menettely luokittelukiistojen ratkaisemiseen

Tämä on selkein yksittäinen kohta, jossa vastakkaisilta puolilta tulevat toimijat kuvaavat samaa ongelmaa. Työntekijäpuolen kokemus on, että luokittelua koskevat oikeusprosessit kestävät kohtuuttoman kauan: yksittäinen juttu oli oikeusasteissa neljä vuotta ilman että mitään tapahtui, ja päätökset koskevat lopulta vain yhtä tapausta kerrallaan. Elinkeinoelämän puolelta esitettiin kesäkuussa 2025 julkaisussa analyysissa työsuhdelahtakunnan perustamista antamaan ennakkoratkaisuja siitä, milloin alustatyössä muodostuu työsuhte tavoitteena nimenomaan oikeusvarmuus molemmille osapuolille.

Kolmannessa keskustelussa todettiin lisäksi, että koko rajanveto on tällä hetkellä väärässä putkessa: sitä ratkotaan hallintotuomioistuimissa, vaikka työoikeudellinen toimivalta on yleisillä tuomioistuimilla.

Menettely ei ota kantaa siihen, mikä lopputulos yksittäisessä tapauksessa on oikea. Se ratkaisee vain sen, kuinka nopeasti ja millä kustannuksella vastaus saadaan. Asiaan liittyy kuitenkin aito erimielisyys, joka on syytä kirjata. Keskustelussa esitettiin, että alustatyödirektiivi edellyttää jäsenvaltioilta matalan kynnyksen oikeussuojakeinoja eikä lakiluonnos sellaisia sisällä. Matalan kynnyksen oikeussuojakeinolla tarkoitetaan menettelyä, jossa työn tekijä saa sitovan vastauksen asemastaan ilman oikeudenkäyntiä, nopeasti ja ilman merkittävää kustannusriskiä – esimerkiksi viranomaiselta tai lautakunnalta, jolla on toimivalta antaa ennakkoratkaisu. Tästä on viranomaiselta myös päinvastainen tulkinta: direktiivi ei edellytä erillistä ulkopuolista menettelyä, ja kysymys siitä pitäisikö sellainen olla, on laajempi kuin alustatyö. Yhteistä kantaa voi siis rakentaa tarpeesta, ei siitä onko kyse velvoitteesta.

Tietopohja: mitä alustatyöstä on kerättävä ja kenen toimesta?

Kukaan ei tiedä, kuinka paljon Suomessa tehdään juuri sitä alustatyötä, jota direktiivi ja tuleva laki tarkoittavat. Käytettävissä olevat luvut kuvaavat alustataloutta laajasti, eikä niistä voi erottaa sitä osaa, jossa algoritminen johtaminen on olennainen osa työtä. Uusin kattava tilastoaineisto on vuodelta 2022. Tietopohjan puute haittaa kaikkia osapuolia yhtä lailla: se pakottaa keskustelun yksittäistapausten varaan, ja yksittäistapaukset ovat se muoto, jossa keskustelu kärjistyy nopeimmin.

Tilastoinnin kehittäminen on teknisesti ratkaistavissa eikä edellytä kannanottoa luokittelukysymykseen. Se ei kuitenkaan ole ilmaista, ja siksi se vaatii päätöksen siitä, kenen vastuulla tiedon kerääminen on. Luontevin ratkaisu olisi varmasti kytkeä se tulevan alustatyölain toimeenpanoon, jolloin määritelmä ja mittari ovat samat.

Riippumaton rekisteripohjainen tutkimus, joka selvittäisi, mitä Suomen lähetit tekivät ennen alustatyötä ja miten heidän työmark-

kina-asemansa kehittyy sen jälkeen, tuottaisi juuri sitä tietoa, jota tässä luvussa kaivataan, mutta ei korvaa kattavaa ja säännöllistä tilastointia.

Läpinäkyvyys palkkioissa ja algoritmisessa työnjohdossa

Ennakoitavuus on tekijän etu ja vähentää myös alustan riskiä. Erimielisyys koskee tason valintaa, ei suuntaa. Keskustelussa kuvattiin palkkiomekanismi, jossa yksittäisestä tehtävästä tarjottua korvausta nostetaan pienin askelin ja tarjous kiertää tekijältä toiselle, sekä sopimus, joka allekirjoitetaan ennen kuin sen ehtoihin pääsee tutustumaan. Kumpikaan ei ole palkkiotason kysymys vaan sen, tietääkö tekijä mihin sitoutuu. Kokemukset voivat olla myös subjektiivisia ja liittyvät kielitaitoon tai muihin valmiuksiin, mutta yhtä kaikki kyse on prosesseista, joita on helppo kehittää ja selkeyttää.

Tässä kohdassa yhteinen kanta on helpoin muotoilla, koska se voidaan rajata menettelyyn: mitä tietoa työn ehdoista on annettava ennen sitoutumista, missä muodossa ja millä kielellä. Nämä ovat kysymyksiä, joihin voi vastata myös ottamatta kantaa siihen, kuka työn tekijä juridisesti on.

Aidosti itsenäisten työn suorittajien turva

Tämäkin kysymys jää jäljelle riippumatta siitä, miten luokittelu yrittäjyyden ja työsuhteen välillä ratkeaa. Vaikka osa

alustatyöstä todettaisiin työsuhteiseksi, osa siitä ei ole, ja se osa tarvitsee oman ratkaisunsa. Työsuhteen ja yrittäjyyden väliin sijoittuvan ”kolmannen kategorian” haaste tunnistetaan pöydässä. Ja vaikka kukaan ei sano haluavansa sitä, keskustelu on käynnissä joka tapauksessa. Tästä lisää kappaleessa 5.2.

Keskustelussa muistutettiin myös siitä, ettei yhtä ratkaisua voi rakentaa koko joukolle. Alustan kautta työtään tarjoava lääkäri ja ruokalahetti voivat molemmat olla alustatyön tekijöitä, mutta heidän neuvotteluasemansa, korvaustasonsa ja turvantarpeensa eroavat toisistaan täysin. Ratkaisu, joka suojelee toista, voi olla toiselle tarpeeton pakko. Yhteinen kanta olisi siis muotoiltava todennäköisesti lähtien siitä, mikä on vähimmäistaso, jonka alle ei mennä eikä siitä, mikä on oikea malli kaikille.

Eläketurvan kattavuus pienimuotoisessa työssä

Työeläkejärjestelmä kohtelee samaa työtä eri tavoin sen mukaan, tehdäänkö se työsuhteessa vai yrittäjänä. Työntekijän eläkelain mukainen vakuuttamisen kynnys on erittäin matala, ja käytännössä lähes kaikki palkkatyö tulee vakuutetuksi automaattisesti työnantajan toimesta. Yrittäjän eläkelain alaraja on noin 9 400 euroa vuodessa, ja vakuuttamisesta vastaa yrittäjä itse. Ero tarkoittaa, että pienimuotoinen alusta-, keikka- ja sivutoiminen työ jää nykyisin usein

työeläketurvan ulkopuolelle. YEL-alarajan alapuolella toimivia yrittäjiä on arvion mukaan noin 150 000.

Tästä seuraa kaksi ongelmaa, jotka molemmat tunnistettiin pöydässä. Ensimmäinen on turvan puute: työ ei kerrytä eläkettä, eikä se vaikuta vain eläkkeeseen vaan myös sairaus- ja vanhempainpäivärahaan, kuntoutukseen ja työkyvyttömyysturvaan. Toinen on kilpailuneutraliteetti: sama työ on eläkemaksujen näkökulmasta eri hintaista riippuen siitä, missä muodossa se tehdään. Eläkekeskustelussa ja alan edustajan toimesta asia muotoiltiin suoraan: TyEL:iä ja YEL:iä olisi tehtävä rakenteellisesti samankaltaisemmiksi, jottei työn teettämisen muoto tuo kilpailuetua. Tämä on sama havainto kuin luvun 4 neljäs kohta, eli että alustatyönkin tulee perustua ja kytkeytyä muuhun kollektiiviseen vakuutusjärjestelmään ja toimia samoilla reunaehdoilla kuin muun työn ja yrittäjyyden, mutta mitattavassa muodossa.

Vakuutusturva ei ole alustatyön erilliskysymys, vaan koskee kaikkea pienimuotoista yrittäjämuotoista työtä. Vaikka periaatteesta, ettei vakuutusturvalla pidä kilpailla, ollaan pitkälti yksimielisiä, sen alarajasta yrittäjille ja reaaliaikaisen seurannan mahdollisuudesta tuskin vallitsee yhteisymmärrystä. Vakuuttamisvelvollisuuden ulottaminen nykyisen rajan alapuolelle nostaa työn hintaa juuri siinä kohdassa, jossa korvaustaso on matalin. Luvun 3.3

jäsennyksellä sanottuna se parantaa työn vastaanottamisen kannattavuutta, mutta heikentää sen teettämisen kannattavuutta. Pöydässä tämä tunnistettiin, eikä sitä pidä kiertää: kysymys on siitä, kuinka suuri osa pienimuotoisesta työstä kestää kustannuksen, ja se on empiirinen kysymys, johon tarvitaan lisää ymmärrystä.

5.2 We agree to disagree – kysymykset poliittiselle päätöksenteolle

Keskusteluihin ei osallistunut kansanedustajia, vaaleilla valittuja päätöksentekijöitä tai puolueiden virallisia edustajia. Merkittävä osa tarvittavista valinnoista on kuitenkin demokraattisen päätöksentekoprosessin käsissä.

Tämä luku poikkeaa muusta raportista siinä, että se ei ole kirjoittajan tulkinta. Seuraavat kysymykset ovat niitä, jotka keskusteluihin osallistuneet jättävät yhdessä poliittisen päätöksenteon ratkaistavaksi.

Seuraavat viisi kysymystä on rajattu tämän raportin ulkopuolelle. Raja ei tarkoita, että ne olisivat vähemmän tärkeitä. Ehkä päinvastoin, ne ovat kysymyksistä painavimmat. Se tarkoittaa, että niihin vastaaminen edellyttää arvovalintaa, joista vaaleissakin käydään keskustelu.

Onko alustatyö lähtökohtaisesti työsuhteista työtä?

Kysymys ratkaistaan lainsäädännöllä ja tuomioistuimissa, ei asiantuntijapöydässä. Tuleva alustatyölaki ja sen sisältämä työ-suhdeolettama sekä oletaman kynnykset ovat poliittisia valintoja, joista pöydän osapuolilla on ainakin perinteisesti vastakkaiset kannat tai ei kantaa lainkaan. KHO:n ratkaisu, jonka mukaan ruokalähetit ovat työntekijöitä joihin ei sovelleta työaikalakeja, siirsi tulkintaa työntekijästatuksesta yhteen suuntaan, mutta korkeimmalta oikeudelta ei ole vastaavaa statusta koskevaa ratkaisua, eikä hallintolainkäytön ratkaisu vastaa kysymykseen työsopimuslain tunnusmerkistöstä. Mitä tahansa pöytä tästä sanoisi, se tuskin olisi yksimielistä – ja se olisi samalla kannanotto vireillä olevaan lainsäädäntöön.

Miten pitkälle sosiaaliturvan muotoja irrotetaan työsuhteesta?

Perusturva on Suomessa asumisperusteinen, eikä se riipu siitä, onko ihminen työntekijä vai yrittäjä. Kysymys koskee siis ansiosidonnaista kerrosta ja työhön kytkeytyviä velvoitteita kuten eläkekertymää, ansiosidonnaista työttömyysturvaa, tapaturmavakuutusta ja työterveyshuoltoa. Niiden irrottaminen työsuhteesta ja kiinnittäminen henkilöön olisi koko sosiaaliturvan rakennetta koskeva muutos, jonka mittaluokka on julkisen talouden tasolla merkittävä. Se ei ole alustatyötä koskeva erilliskysymys, eikä sitä voi ratkaista alustatyön ehdoilla.

Luodaanko työn tekemisen muodoille kolmas kategoria?

Keskusteluissa esitettiin kahdelta vastakaiselta suunnalta sama arvio: Jonkinlainen kolmas kategoria on syntymässä riippumatta siitä, haluaako sitä kukaan, koska tuleva laki antaa osan työntekijän oikeuksista myös niille, jotka eivät ole työsuhteessa. Arviot siitä, onko tämä hyvä vai huono asia, olivat päinvastaiset. Vaikutukset ulottuvat myös kauas alustatyön ulkopuolelle, ja ratkaisu on siksi tehtävä osana työlainsäädännön kokonaisuutta eikä alustatyötä koskevana.

Kolmannella kategorialla tarkoitetaan juridista väliasemaa työntekijän ja yrittäjän välissä: tekijä saa osan työntekijän oikeuksista mutta ei kaikkia. Mallia on kokeiltu eri maissa vaihtelevalla menestyksellä. Isossa-Britanniassa 1990-luvulla vakiintunut worker-asema antaa muun muassa minimipalkan ja palkallisen loman. Espanja on liikkunut toiseen suuntaan: sen kolmas kategoria ei riittänyt lähettien kohdalla, ja maa siirtyi vuonna 2021 työsuhteolettamaan. Italia puolestaan ei luonut uutta kategoriaa. Itsenäisiin lähetteihin sovelletaan työsuhdetta koskevia säännöksiä, jos heidän työnsä on pääosin henkilökohtaisesti tehtävää, jatkuvaa ja alustan organisoimaa. Tätä sääntöä ei kuitenkaan sovelleta, jos maan edustavimpien ammattiliittojen solmimassa valtakunnallisessa työehtosopimuksessa on määritelty näille läheteille erityiset palkkioita ja työn tekemisen ehtoja koskevat määräykset. EU:n alustatyö-

direktiivi puolestaan torjui unionin laajuisen kolmannen kategorian ja valitsi kumottavan työsuhteolettaman, jättäen kategorian mahdollisuuden kansallisen lainsäädännön varaan.

Suomen päättäjillä on siis valikoimaa mistä valita: uusi juridinen väliasema osittaisin oikeuksin, vähimmäissuoja itsenäisen aseman sisällä, tai kahtiajaon säilyttäminen vahvennetulla olettamalla. Juuri tämä tekee kysymyksestä poliittisen eikä teknisen.

Miten opiskeluperäistä maahanmuuttoa ja työmarkkinoille pääsyä ohjataan?

Tämä on koulutus- ja maahanmuuttopolitiikkaa. Kokonaisuus vaikuttaa alustatyöhön voimakkaammin kuin mikään alustatyötä koskeva sääntely: lähettijonon pituus, tekijöiden tausta ja neuvotteluasema selittyvät pääosin sillä, millaisin odotuksin Suomeen tullaan ja mitä väyliä työmarkkinoille on. Päätöksillä on kansantaloudellisesti merkittäviä vaikutuksia molempiin suuntiin. Alustatyötä koskevilla päätöksillä näitä ongelmia ei kuitenkaan ratkaista, eikä alustatyön sääntelyä pidä käyttää maahanmuuttopolitiikan välineenä.

Mikä on riittävä työehtojen vähimmäistaso, jos työ ei ole työsuhteista?

Kysymys koskee sopimusvapauden rajoja. Se on työmarkkinaosapuolten ja lainsäätäjän välinen, ja se on osittain ideologinen valinta. Siihen kytkeytyy myös kysymys siitä, voivatko itsensä työllistäjät sopia ehdoista kollektiivisesti ja millä edellytyksillä. Tämä on ainoa luvun 5.2 kysymyksistä, jossa liikettä on tapahtunut EU-tasolla viime vuosina, ja siksi se on myös todennäköisin paikka, jossa kansallinen ratkaisu voisi syntyä ilman että luokittelukysymystä tarvitsee ensin ratkaista.

6. Visio 2040

Keskustelusarjan päätteeksi jokaista osallistujaa pyydettiin sanomaan yhdellä lauseella, millaista alustatyö Suomessa on vuonna 2040, jos asiat menevät hyvin, ja nimeämään yksi konkreettinen asia, joka on tehtävä ennen vuotta 2030, jotta sinne päästään. Tämä osio perustuu näihin vastauksiin.

Vastauksissa toistuu neljä teemaa. Yleisin on se, ettei alustatyö vuonna 2040 ole enää erityiskysymys: sitä kuvataan sanoilla vakiintunut, tavallinen, normaali ja täydentävä. Vision ydin ei siis ole alustatyön kasvu eikä sen katoaminen vaan se, että se lakkaa olemasta kiistakysymys.

Toinen teema on molempien muotojen rinnakkaisuus. Useampi vastaus kuvaa tilannetta, jossa alustatyötä voi tehdä sekä yrittäjänä että työsuhteessa ja jossa alustan kautta työskentely ei itsessään ratkaise, kumpi on kyseessä. Kolmas on turva ja reiluus: riittävä korvaus, sosiaaliturva ja selkeät oikeudet. Neljäs katsoo kuljetuksia pidemmälle – alustatyön odotetaan ulottuvan useammille toimialoille ja korkeampaa arvonnalisää tuottavaan työhön, mikä tekisi kysymyksestä osin kansainvälisen.

Yksikään vastaus ei kuvannut vuotta 2040 tilanteena, jossa alustatyö olisi poistunut tai jossa nykyinen epäselvyys olisi vakiintunut pysyväksi. Ongelmaa pidetään ratkaistavana.

6.1. Neljä mahdollista polkua

Visio ei synny itsestään, ja neljännessä eli päätöskeskustelussa esitettiin jäsennys siitä, mihin suuntiin alustatyö voi tästä kehittyä. Polut eivät ole yhtä todennäköisiä eivätkä yhtä toivottavia, ja ne eroavat toisistaan nimenomaan siinä, ratkaisevatko ne tekijän ongelman vai siirtävätkö ne sen muualle.

Alustuksessa esitetty arvio oli, että nykyinen oikeuskäytäntö työntää kehitystä kohti kolmatta mallia – työsuhteista työntekijää työaikalain ulkopuolella – mutta että se ei ratkaise tekijän kannalta ydinongelmaa, joka on tulojen epäsäännöllisyys ja ennakoimattomuus. Terveempänä pidettiin aidosti kaksijakoista mallia, jossa yrittäjämalli palvelee sivutoimista ja omaehtoista työtä ja perinteiset työsuhteet kattavat kysynnän vakaan osan. Tämä on sama päätelmä, johon luvun 3.1 nelikenttä johtaa: joukko on erilainen, joten ratkaisunkin on oltava.

Kuvio 9. Alustatyön neljä mahdollista kehityspolkua

Lähde: Henri Kervola, Tampereen yliopisto. Alustus neljännessä keskustelussa 30.9.2026.

Alustat kuriin
<ul style="list-style-type: none">Alustat jäävät markkinapaikoiksi.Työvoima esimerkiksi henkilöstöpalveluyritysten kautta – uusi väliporras.Menetettiinkö samalla jotain?
Aidosti kaksijakoinen malli
<ul style="list-style-type: none">Yrittäjämalli aidosti sivutoimiseen ja omaehtoiseen työskentelyyn.Perinteiset työsuhteet kuljetusten peruskysyntään.Miten estetään työn perusteeton ohjaaminen yrittäjämalliin?
Kohti kolmatta mallia
<ul style="list-style-type: none">Työsuhteinen työntekijä työaikalain ulkopuolella (KHO).Ei ratkaise tulojen epäsäännöllisyyttä eikä ennakoimattomuutta.Syntyykö samalla uusia ongelmia?
Yrittäjyys kaikille
<ul style="list-style-type: none">Voisi toimia, jos työ olisi aidosti sivutoimista – kaikille se ei ole.Sopimusehtojen ja oikeuskäytännön kilpajuoksu.KHO:n ratkaisut eivät tue nykyisenkaltaista mallia.

6.2. Omin sanoin: mitä osallistujat vastasivat

Päätöskeskustelussa osallistujat vastasivat kirjallisesti kysymyksiin. Vastaukset annettiin nimettöminä ja ne esitetään tässä koostettuina. Vastaajia oli yksitoista. Kyse ei ole satunnaisotoksesta, mutta vastausvaihtoehdot olivat järjestäjän laatimia, joten tulokset osoittavat suunnan eivätkä ole mittaustulos.

Keskeisin kysymys oli, mahtuuko alustatyö pohjoismaiseen malliin sellaisena kuin malli nyt on. Vastausvaihtoehtoja oli neljä: kyllä ilman rakenteellisia muutoksia, kyllä mutta uusia välineitä tarvitaan, ei, ja en osaa sanoa. Kaikki vastaukset asettuivat kahteen myönteiseen vaihtoehtoon. Yksikään vastaaja ei katsonut alustatyön jäävän mallin ulkopuolelle, eikä yksikään jättänyt ottamatta kantaa. Enemmistö katsoi mallin taipuvan ilman rakenteellisia muutoksia, ja loput katsoivat sen taipuvan, mutta tarvitsevan uusia välineitä.

Perustelut kertovat, ettei kyse ole kohteliaisuudesta. Vastauksissa oli kaksi toisiaan täydentävää näkemystä. Pohjoismainen malli on riittävän väljä ottamaan alustatyön sisäänsä, ja osa katsoi alustatyön jo olevan osa sitä. Mutta malli ei selviä siitä muuttumatta: useampi vastaus totesi, että sosiaaliturvan roolia on tarkasteltava uudelleen, jotta myös sirpaleinen työ tulee

vakuutetuksi, ja että joustoa tarvitaan sekä alustayrityksiltä että työntekijäpuolelta.

Erikseen kysyttiin, kuka kantaa ensisijaisen vastuun alustatyön turvasta vuonna 2040. Yleisin vastaus oli työmarkkinaosapuolet sopimalla; muita olivat alusta itse, jaettu vastuu, joka on määriteltävä uudelleen, ja verovaroin rahoitettu universaali turva. Yksikään vastaaja ei asettanut vastuuta työn tekijälle itselleen. Suurimmaksi esteeksi kestävyydelle nousi useimmin lainsäädännön jälkijättöisyys, sen jälkeen sosiaaliturvan rakenne, alustojen omat käytännöt ja se, ettei työ kannata kaikille kohtuullisella hinnalla.

6.3. Mitä on tehtävä ennen vuotta 2030?

Kaikkea ei voi tehdä yhtä aikaa. Päätöskeskustelun lomakkeella pyydettiin merkitsemään, mitkä kysymykset ovat kiireellisimpiä. Vastaukset asettuivat selvästi kolmeen ryhmään: kolme kysymystä nousi toistuvasti esiin, kolme mainittiin, ja kaksi jäi kokonaan ilman mainintoja. Seuraava järjestys perustuu niihin ja sarjan päättäneeseen keskustelukierrokseen.

Sosiaaliturvan kytkeminen henkilöön työsuhteen sijaan

Se nousi esiin useammin kuin mikään muu ja useimmiten tärkeimpänä, ja sama toistui päätöskierroksella. Kysymys on siitä,

miten turva järjestetään ihmiselle, joka tekee vuoden aikana useaa työtä usealla tavalla. Luvussa 5.2 todetaan, että kokonaisuudessaan tämä on koko sosiaaliturvan rakennetta koskeva poliittinen kysymys, jota ei ratkaista alustatyön ehdoilla. Alustatyön osalta on silti olemassa rajattu ensimmäinen askel, joka ei odota kokonaisuudistusta: eläketurvan ulottaminen pienimuotoiseen työhön luvussa 5.1 kuvatulla tavalla.

Riittävä korvaustaso ja sitä koskeva sopimusrakenne

Nämä kaksi nousivat esiin lähes yhtä usein kuin ensimmäinen, ja ne osoittavat samaan: työstä on jäätävä käteen riittävästi, ja siitä on voitava sopia jossain. Päätöskierroksella sama muotoiltiin yhteisymmärrykseksi tai jopa sopimukseksi työehdoista. Tämä on luvun 5.2 kysymyksistä se, jossa liikettä on viime vuosina tapahtunut EU-tasolla, ja siksi todennäköisin paikka, jossa kansallinen ratkaisu voisi syntyä ilman että luokittelu on ensin ratkaistava. Edellytyksenä on kuitenkin se, mitä luvussa 4 kuvataan sopimisen edellytyksinä.

Työsuhteen ja yrittäjyyden rajan selkeyttäminen

Kirjallisissa vastauksissa vähemmän merkittävä, mutta päätöskierroksella useimmin mainittu. Yksi vastaus muistutti, ettei kysymys ole uusi: sitä on käyty sata vuotta ja se on alustatyötä selvästi laajempi. Tavoite ei siis ole lopullinen määritelmä vaan se, että rajan sijainti on tekijän ja

teettäjän tiedossa etukäteen eikä vasta oikeudenkäynnin jälkeen. Tähän kuuluu myös alustatyötä tekevien ammattiaseman selkeyttäminen.

Matalan kynnyksen menettely luokittelukiistoihin

Luvun 5.1 ensimmäinen kohta ja ainoa yksittäinen toimenpide, jota sekä työntekijäpuoli että elinkeinoelämä ovat esittäneet omista lähtökohdistaan. Se ei ratkaise sitä, kumpi on oikeassa, vaan sen, kuinka kauan vastauksen saaminen kestää. Vuoteen 2030 mennessä tämä on toteutettavissa ilman, että luokittelukysymykseen otetaan kantaa.

Läpinäkyvyys palkkioissa ja algoritmisessa työnjohdossa

Mainittiin toistuvasti, mutta harvoin tärkeimpänä – eli laajasti kannatettu ja vähän kiistelty. Se on myös kevyin toteuttaa, ja tutkimuksen mukaan palkkioiden läpinäkyvyydellä on suurempi yhteys koettuun reiluuteen kuin palkkiotason muutoksilla.

Tietopohja

Se ei saanut yhtäkään mainintaa, mutta se on edellytys sille, että edellisten vaikutusta voi arvioida. Uusin kattava tilastoaineisto alustatyöstä on vuodelta 2022, eikä siitä voi erottaa sitä osaa, jota tuleva laki koskee. Jos tietopohja jää korjaamatta, vuonna 2040 käydään samaa keskustelua samoilla luvuilla.

Listan kärki ja sen häntä kertovat saman asian eri tavoin. Osallistujat pitivät kiireellisenä sitä, mikä vaikuttaa työtä tekevän ihmisen asemaan suoraan, ja jättivät viimeiseksi sen, mikä vaikuttaa siihen välillisesti. Tietopohjan osalta tämä on ymmärrettävä mutta riskialtis järjestys.

6.4. Mikä ratkaisee?

Vuoden 2040 vision ja nykytilan välissä ei ole yhtä suurta uudistusta vaan joukko pienempiä, jotka on tehtävä oikeassa järjestyksessä. Yhteistä niille kaikille on, ettei yksikään toimija voi tehdä niitä yksin. Alusta voi muuttaa omia käytäntöjään, lainsäätäjä voi säätää ja työmarkkinajärjestöt voivat sopia, mutta vasta yhdessä nämä riittävät. Juuri tämä on se menetelmä, jota pöytä tämän raportin aineiston perusteella pitää toimivana myös vuonna 2040 – sillä varauksella, että menetelmän edellyttämä asetelma on vielä rakennettava.

Vuonna 2040 alustatyöstä ei kirjoiteta tämänkaltaisia raportteja. Valo on lakannut vilkkumasta, ja useimmiten sitä ei tarvitse edes katsoa: toimivia liikennesääntöjä ei huomaa, niiden mukaan vain ajetaan.

Juuri sitä osallistujat tarkoittivat sanoessaan, että alustatyö on silloin vakiintunutta, tavallista, jokapäiväistä työtä.

7. Monta tienhaaraa onpi eessä

Keskustelutarjan tarkoitus ei ollut tuottaa yksimielisyyttä, eikä sitä syntynyt.

Keskustelutarjan tarkoitus ei ollut tuottaa yksimielisyyttä, eikä sitä syntynyt. Monta kysymystä jäi auki ja niihin on palattava tulevaisuudessa, jo tulevalla hallituskaudella.

- Kestääkö tilien vuokraamisen kielto valvonnan, vai siirtyykö toiminta kokonaan näkymättömiin? Kielto tuli voimaan elokuussa 2026, joten ensimmäiset havainnot saadaan pian.
- Miten alustatyön ensimmäiset työsuhteet toimivat käytännössä? Alustayritys on alkanut palkata kuriireja työsuhteeseen vuonna 2026. Tämä on ensimmäinen käytännön koe siitä, miltä työsuhteinen alustatyö Suomessa näyttää.
- Mitä alustatyön sääntelyyn tuodaan eurooppalaisesta ja kansainvälisestä viitekehyksestä ja mitä Suomi voi ja haluaa tehdä kansallisesti ja millä aikataululla?
- Mikä on tekoälyn merkitys seuraavan kymmenen vuoden aikana? Osa pöydästä

katsoi, että alustatalouden seuraava aalto koskee asiantuntijatyötä, ja että keskustelu on siihen nähden myöhässä. Toisaalta esitettiin, ettei tekoäly ole toistaiseksi näkynyt Suomen työmarkkinoilla mitattavasti.

- Onko alustatyön eri muodoissa olemassa edustava sopijaosapuoli, myös alustayritysten puolella? Kysymys kattaa myös järjestäytymisasteen alalla, jossa vaihtuvuus on suurta. Ilman molempia osapuolia pohjoismainen menetelmä ei toimi, eikä kumpikaan synny lainsäädännöllä.
- Pitävätkö vuoden 2040 odotukset, jos alustatyö laajenee korkeaa arvonlisää tuottavaan työhön? Päätoskierroksella esitettiin, että silloin kysymys muuttuu osittain kansainväliseksi ja edellyttää myös globaaleja veroratkaisuja. Siirtyvätkö ongelmat silloin johonkin muualle, esimerkiksi harmaalle alueelle, jossa työtä tehdään toisen tunnuksilla?

Jokainen näistä on risteys, johon on palattava.

Lähteet

Tilastokeskus: alustatyötä tehneiden määrä ja osuudet, vuoden 2022 aineisto.

Tilastokeskus, työvoimatutkimus: työsuhteiden rakenne.

Tilastokeskus: työvoimatutkimuksen alustatyötä koskeva lisätutkimus 2022, julkaistu 29.6.2023.

Eläketurvakeskus: alustatyötä tekevien tulot ja työmarkkina-asema, rekisteriaineistoon yhdistetty tutkimus.

Palvelualojen ammattiliitto: kolmen lähetin työaika- ja ansioseuranta, tammikuu 2026.

Elinkeinoelämän valtuuskunta: alustatyölakia koskeva analyysi, kesäkuu 2025.

Työ- ja elinkeinoministeriö: luonnos hallituksen esitykseksi alustatyölaiksi, lausuntokierros 8.7.–28.8.2026.

Copenhagen Economics ja Ipsos: alustatalouden taloudellista vaikutusta ja suomalaisten näkemyksiä koskevat selvitykset. Toimeksiantaja alustayritys.

Opetushallitus: Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden työllistyminen Suomessa, mediatilaisuus 28.10.2025.

Korkein hallinto-oikeus: KHO 2025:41.

Verohallinto: kannanotto ruokalähettilien palkkioiden verokohtelusta.

Yle: lähettilien työaika- ja ansioseuranta, helmikuu 2026.

Henri Kervola, Jyväskylän ammattikorkeakoulu: alustus neljännessä keskustelussa 30.9.2026, perustuu toukokuussa 2026 julkaistuu väitöstutkimukseen.

Työeläkevakuuttajat Tela: TyEL:n ja YEL:n erot alustatyön näkökulmasta, muistio 2026.

Osallistujille jaettu lomake ja sen vastaukset sekä sarjan päättänyt kierros, neljäs keskustelu 30.9.2026.

Työ- ja elinkeinoministeriö: tutkimus ulkomaalaistaustaisen nimen vaikutuksesta työllistymismahdollisuuksiin (Akhlq Ahmad), 27.1.2025.

Keskusteluihin osallistuneet

Alustatyön tulevaisuuskeskustelut järjestettiin Helsingissä syksyllä 2026. Sarja koostui neljästä tapaamisesta, ja raportti julkaistiin viidennessä tilaisuudessa 21.10.2026. Osallistujat olivat pääosin samat läpi sarjan.

Osallistujat

- Petri Graeffe, toiminnanjohtaja, Uusi työ ry
- Ilkka Haahtela, ylijohtaja, Maahanmuuttovirasto
- Katja Honkonen, erityisasiantuntija, Työ- ja elinkeinoministeriö
- Henri Kervola, vanhempi lehtori ja tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
- Mikko Koskinen, yhteiskuntasuhdejohtaja, Työeläkevakuuttajat Tela
- Olli Koski, Pohjoismaiden yhteiskuntasuhdejohtaja, Wolt
- Miia Laiho, erityisasiantuntija, Akava
- Samuel Laurinkari, globaali yhteiskuntasuhde- ja vastuullisuusjohtaja, Wolt
- Katja Miettinen, asiantuntija, Elinkeinoelämän keskusliitto
- Pasi Moisio, tutkimusprofessori, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
- Albert Mäkelä, johtava asiantuntija, Suomen Yrittäjät
- Papy Nkunda, puheenjohtaja, PAM for Couriers
- Mikael Pentikäinen, toimitusjohtaja, Suomen Yrittäjät

- Annika Rönni-Sällinen, puheenjohtaja, Palvelualojen ammattiliitto PAM
- Nico Steiner, hallitusneuvos, Työ- ja elinkeinoministeriö

Kaikki osallistujat eivät olleet läsnä jokaisessa tapaamisessa.

Alustajat

- Ensimmäinen keskustelu: Matti Paavonen, pääekonomisti, Sitra, Annika Rönni-Sällinen, puheenjohtaja PAM ja Samuel Laurinkari, globaali yhteiskuntasuhde- ja vastuullisuusjohtaja, Wolt
- Toinen keskustelu: Antti Kauhanen, tutkimusjohtaja, ETLA ja Timo Ahopelto, sarjayrittäjä ja pääomasijoittaja
- Kolmas keskustelu: Paavo Teittinen, toimittaja, Helsingin Sanomat ja Papy Nkunda, puheenjohtaja, PAM Couriers
- Neljäs keskustelu: Henri Kervola, vanhempi lehtori ja tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Arho Suominen, strategisen ennakkoinnin tutkimusprofessori, VTT
- Keskustelut moderoi Kaius Niemi. Raportin on koontanut Antton Rönholm keskustelujen, alustusten ja osallistujien kirjallisten vastausten pohjalta.

Millaista alustatyö Suomessa on vuonna 2040?	Yksi asia, joka on tehtävä ennen vuotta 2030
Vakiintunutta, niin sanottua normaalia, tavallista työtä.	Sosiaaliturvakysymys on ratkaistava.
Katja Miettinen, Elinkeinoelämän keskusliitto	
Alustat kantavat vastuunsa myös työnantajana.	Pitää luoda matalan kynnyksen oikeussuojakeino, jolla voidaan helposti selvittää, onko kyse työsuhteesta vai yrittäjyydestä.
Annika Rönni-Sällinen, Palvelualojen ammattiliitto PAM	
Turvallista ja reilua. Työntekijöille on riittävä palkka, sosiaaliturva ja selkeät oikeudet.	[ei nimennyt erillistä toimenpidettä]
Papy Nkunda, PAM for Couriers	
Alustatyö kontribuoi talouskasvuun ja työllisyyteen sekä tarjoaa reiluja työmahdollisuuksia.	Yhteisymmärrys tai jopa sopimus työehdoista.
Olli Koski, Wolt	
Kansantaloutta tukevaa, vastuullista ja mahdollisuuksia avaavaa.	Selkeä sääntely osapuolten oikeuksista ja velvollisuuksista.
Albert Mäkelä, Suomen Yrittäjät	

Millaista alustatyö Suomessa on vuonna 2040?	Yksi asia, joka on tehtävä ennen vuotta 2030
Monipuolista, joustavaa ja monella alalla hyvinvointia lisäävää.	Selkeytettävä ja myös joustavoitettava yrittäjyyden ja palkansaannin rajaa.
Petri Graeffe, Uusi työ ry	
Monimuotoisempaa ja monialaisempaa – se esiintyy nykyistä laajemmilla toimialoilla.	Nämä keskustelut tulisi olla käytyinä vuoteen 2030 mennessä niin, että on käsitys siitä mitä pitää tehdä. Työsuhteen ja yrittäjyyden rajanveto selkeytetty.
Nico Steiner, TEM	
Alustatyö ulottuu myös korkean lisäarvon tuottaviin töihin.	Lisää tutkimusta aiheesta ja veroratkaisut globaalilla tasolla.
Miia Laiho, Akava	
Alustatyön kytkökset sosiaalivakuuttamiseen on tehty niin, ettei kenellekään muodostu erityisasemaa.	YEL-vakuuttamisen alaraja on laskettava ja YEL:stä on tehtävä ansioperusteinen.
Mikko Koskinen, Työeläkevakuuttajat Tela	

